

Bölüm 9

DIŞ POLİTİKADA KİMLİĞİN ROLÜ

Özkan GÖKCAN¹

Giriş

Sosyal bilimlerde insan hayatının ayrılmaz bir parçası olarak ele alınan kimlik, Latince kökenli 'idem' (aynı) kelimesinden türeyen bir kavramdır (Gleason, 1983, s. 911). İlk olarak 1940'lı yıllarda psikoloji disiplininde yapılan çalışmalarda, bireye ait bir olgu olarak araştırma konusu haline getirilen kimlik, en genel ifadeyle bizi konumlayan ve kendimizi konumladığımız farklı durumlara verdiğimiz isimdir (Hall, 1998, s. 177). Diğer bir ifadeyle kimlik, bireylerin ve toplulukların içinde yaşadıkları sosyal dünyada kendilerini ve diğerlerini nereye yerleştirdiği ve kendilerini diğerlerinden ayırt eden özelliklerin neler olduğu ile ilgilenmektedir (Mole, 2007, s. 3). Bu doğrultuda kimlik, bir insanın veya topluluğun kim olduğunu ve temel niteliklerinin neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bireyi veya topluluğu başkalarından neyin farklılaştırdığını ve başkalarıyla neyin ortaklaştırdığını göstermektedir. Kimliğin bu özelliği onu hem bütünüyle toplumsal hem de benzersiz biçimde kişisel kılmaktadır (Aydın, 2009, s. 16).

Kimlik kavramının uluslararası ilişkiler disiplinine girmesinin 1960'lı yıllarda yükselen davranışsalci akımla birlikte gerçekleştiğini söylemek mümkündür. 1970'lerin başında Karl Holsti'nin rol teorisini dış politika analizlerine uygulaması, kimlik kavramının uluslararası ilişkiler disiplininde sınırlı da olsa yer bulmasına olanak tanımıştır (Holsti, 1970). Holsti, kimlik ile dış politika arasında ilişki kurulabilmesini sağlayacak önemli bir çerçeve sunmuş olsa da kimliği konu edinen çalışmalar disiplindeki neorealizm/pozitivizm hakimiyetinden dolayı sınırlı sayıda kalmıştır. Kimliğe araçsal bir perspektiften bakan geleneksel uluslararası ilişkiler teorileri, güvenlik ve dış politika kararlarının şekillenmesinde düşünsel unsurlardan ziyade askeri güç, doğal kaynaklar, coğrafya gibi maddi unsurlar üzerine odaklanmış ve bu nedenle kimliğin değiştirici ve dönüştürücü rolünü görmezden gelmiştir. 1980'lerin sonunda eleştirel teorilerin uluslararası ilişkiler disiplinindeki yükselişine paralel olarak bu durum değişmeye başlamış ve diğer düşünsel unsur-

¹ Arş. Gör. Dr., Munzur Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ozkangokcan@gmail.com

lendirmek mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle kimliğin konstrüktivistlerin de ifade ettiği gibi devletlerin dış politikalarında en az ekonomik, askeri veya siyasi faktörler kadar rol oynayan sosyal ve düşünsel bir olgu olmaya devam edeceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Ashizawa, K. (2008). When identity matters: State identity, regional institution-building, and Japanese foreign policy. *International Studies Review*, 10 (3), 571–598.
- Aydın, S. (2009). *Türk kimliğinin yaratılması ve ulusal kimlik sorunu üzerine*. Ankara: Özgür Üniversite Yayınları.
- Bloom, W. (1990). *Personal identity, national identity and international relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bozdağhoğlu, Y. (2003). *Turkish foreign policy and Turkish identity: a constructivist approach*. London: Routledge Publications.
- Bozdağhoğlu, Y. (2007). Constructivism and identity formation: an interactive approach, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 3 (11), 121-144.
- Bozdağhoğlu, Y. (2012). Konstrüktivizm ve rol teorisi: kimlik, rol ve dış politika analizi. T. Arı (Ed.), *Uluslararası ilişkilerde postmodern analizler-1: kimlik, kültür, güvenlik ve dış politika*. (s. 127-150). Bursa: MKM Yayınları.
- Clunan, A. L. (2009). *The social construction of Russia's resurgence: aspirations, identity, and security interest*. Maryland: The Johns Hopkins University Press.
- Çalış, Ş. (1999). Ulus, devlet ve kimlik labirentinde Türk dış politikası. *Liberal Düşünce*, 4 (14), 5-21.
- Ereker, F. (2010). *Dış politika ve kimlik: inşacı perspektiften türk dış politikasının analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erol, M. S. ve Ozan, E. (2011). Türk dış politikasında süreklilik unsuru olarak siyasal rejim. *Akademik Bakış*, 4 (8), 13-38.
- Ertem, H. S. (2012). Kimlik ve güvenlik ilişkisine konstrüktivist bir yaklaşım: kimliğin güvenliği ve güvenliğin kimliği. *Güvenlik Stratejileri*, 8 (16), 177-216.
- Gleason, P. (1983). Identifying identity: A semantic history. *The Journal of American History*, 69 (4), 910-931.
- Hall, S. (1998). Kültürel kimlik ve diaspora. J. Rutherford (Ed.), *Kimlik: topluluk, kültür, farklılık*. (İ. Sağlamer, Çev.), (ss. 173-192). İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Holsti, K. J. (1970). National role conceptions in the study of foreign policy”, *International Studies Quarterly*, 14 (3), 233-309.
- Hopf, T. (2002). *Social construction of foreign policy: identities and foreign policies, moscow, 1955 and 1999*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Jepperson, R., Wendt, A. ve Katzenstein P. J. (2014). Milli güvenlikte normlar, kimlik ve kültür. P. J. Katzenstein (Ed.), *Milli güvenlik kültürü: dünya siyasetinde normlar ve kimlik*. (İ. Efe, Çev.), (ss. 49-95). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Karakoç, J. (2009). *Türk dış politikasında Kürt sorununun etkisi: 1980'lerden bugüne*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Katzenstein, P. J. (2014). Giriş: milli güvenlik üzerine analitik perspektifler. P.J. Katzenstein (Ed.), *Milli güvenlik kültürü: dünya siyasetinde normlar ve kimlik*. (İ.Efe, Çev.), (ss. 13-47). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Kurubaş, E. (2009). Etnik sorun-dış politika ilişkisi bağlamında Kürt sorununun Türk dış politikasına etkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8 (1), 39-69.
- Mole, R. C. M. (2007). Discursive identities/identity discourses and political power. Richard C. M. Mole (Ed.), *Discursive constructions of identity in european politics*. (ss. 1-21). New York: Palgrave Macmillan Press.
- Reus-Smith, C. (2013). Konstrüktivizm. Scott Burchill vd. (Ed.), *Uluslararası ilişkiler teorileri*. (A. Aslan ve M. A. Ağcan, Çev.), (s. 279-310). İstanbul: Küre Yayınları.
- Rumelili, B. (2014a). İnşacılık/ Konstrüktivizm. E. Balta (Ed.), *Küresel siyasete giriş: uluslararası ilişkilerde kavramlar, teoriler, süreçler*. (ss. 151-173). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rumelili, B. (2014b). Kimlik. Ş. Kardaş ve A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkilere giriş*. (ss. 260-265). İstanbul: Küre Yayınları.
- Smith, A. D. (2002). *Ulusların etnik kökeni*. (S. Bayramoğlu ve H. Kendir, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Smith, A. D. (2010). *Milli kimlik*. (B. S. Şener, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Wallerstein, I. (2000). Halklığın inşası: ırkçılık, milliyetçilik ve etniklik. E. Balibar ve I. Wallerstein (Ed.), *İrk, ulus, sınıf: belirsiz kimlikler*. (Nazlı Ökten, Çev.), (ss. 90-108). İstanbul: Metis Yayınları.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International Organization*, 46 (2), 391-425.
- Wendt, A. (1994). Collective identity formation and the international state. *American Political Science Review*, 88 (2), 384-396.
- Wendt, A. (1995). Constructing international politics. *International Security*, 20 (1), 71-81.
- Wendt, A. (1996). Identity and structural change in international politics. Y. Lapid ve F. Kratochwill (Ed.), *The return of culture and identity in international relations theory*. (s. 47-64). Londra: Lynne Rienner Publications.